

فضائل مشترک: تصویری مورد اتفاق همه مذاهب از یک عظمت

با وجود برخی تفاوت‌های کلامی، هر دو مکتب شیعه و سنی در تکریم و بزرگداشت مقام حضرت زهرا (س) اشتراکات فراوانی دارند. این اشتراکات، بنیانی محکم برای وحدت و تقریب مذاهب اسلامی فراهم می‌آورد.

۱. سرور زنان بهشت (سیده نساء أهل الجنة): یکی از برجسته‌ترین و متواترترین فضائل حضرت فاطمه (س)، لقب «سرور زنان اهل بهشت» است. این حدیث در معتبرترین منابع اهل سنت، از جمله صحیح بخاری و صحیح مسلم، نقل شده است. بخاری به نقل از عایشه روایت می‌کند که پیامبر (ص) به دخترشان فرمودند: «ای فاطمه! آیا راضی نمی‌شوی که سرور زنان اهل بهشت یا سرور زنان این امت باشی؟»^۱. این روایت، جایگاه بی‌بدیل ایشان در عالم آخرت را به تصویر می‌کشد و برتری معنوی ایشان بر تمامی زنان را تثبیت می‌کند. در منابع شیعه نیز این فضیلت به کرات و با تأکیدات بیشتر نقل شده و از ارکان باور به جایگاه والای ایشان است.

۲. پاره تن پیامبر (بضعة منی): حدیث مشهور «فاطمه پاره تن من است، هر کس او را بیازارد، مرا آزرد» و هر کس او را خشنود کند، مرا خشنود کرده است» (فاطمه بضعة منی فمن آذاها فقد آذانی و من سرّها فقد سرّنی)، حدیثی است که در منابع هر دو فرقه با اسناد معتبر نقل شده است. این حدیث که در صحیح بخاری نیز آمده است^۲، صرفاً بیانگر یک رابطه عاطفی پدر و فرزندی نیست؛ بلکه نشان‌دهنده اتحاد روحانی و معنوی عمیق میان پیامبر (ص) و حضرت زهرا (س) است. به گونه‌ای که رضایت و غضب فاطمه (س) با رضایت و غضب پیامبر (ص) و در نتیجه، با رضایت و غضب خداوند، پیوند خورده است. این حدیث، حجت سیره و مواضع حضرت زهرا (س) را نیز به اثبات می‌رساند.

۳. محبت بی‌کران پیامبر (ص): سیره و رفتار پیامبر اکرم (ص) با دخت گرامیشان، خود گویا‌ترین سند بر فضیلت ایشان است. منابع شیعه و سنی سرشار از روایاتی است که نشان می‌دهد پیامبر (ص) هنگام سفر از آخرین کسی که خدا حافظی می‌کردند و پس از بازگشت، اولین کسی که به دیدارشان می‌رفتند، حضرت فاطمه

(س) بود. ایشان دست دخترشان را می‌بوسیدند و او را در جای خود می‌نشاندند^۳. این سطح از احترام، فراتر از یک رابطه معمولی پدر و فرزندی و نشانگر جایگاه الهی و معنوی آن حضرت در نگاه پیامبر (ص) بود.

۴. الگوی زهد، عبادت و اخلاق: زندگی ساده و به دور از تجملات حضرت زهرا (س)، همسری فداکار برای امیرالمؤمنین علی (ع) و مادری دلسوز برای حسنین (ع)، مورد اتفاق تمام مورخان و محدثان است. داستان بخشش افطاری خود به مسکین و یتیم و اسیر که منجر به نزول سوره انسان (دهر) شد، نمونه‌ای از درخشان‌ترین ایثار و اخلاص ایشان است که در منابع تفسیری هر دو مذهب به آن اشاره شده است^۴. عبادت‌های طولانی، تسبیحات مشهور ایشان پس از هر نماز و صبر و استقامتشان در برابر سختی‌ها، از ایشان الگویی کامل برای تمام مسلمانان، به ویژه زنان، ساخته است.

فضائل در منابع شیعه: نگاهی عمیق‌تر به مقام معنوی

در کنار فضائل مشترک، منابع شیعی با استناد به آیات قرآن و روایات اهل بیت (ع)، ابعاد ویژه‌ای از شخصیت الهی حضرت زهرا (س) را تبیین می‌کنند.

۱. مقام عصمت: شیعیان با استناد به آیه تطهیر (سوره احزاب، آیه ۳۳) که می‌فرماید: «همانا خداوند می‌خواهد پلیدی را از شما اهل بیت دور کند و شما را پاک و پاکیزه گرداند»، حضرت فاطمه (س) را همچون پیامبر (ص) و سایر ائمه (ع)، معصوم از هرگونه گناه و خطا می‌دانند. ایشان یکی از مصادیق بارز «اهل بیت» در این آیه و همچنین در واقعه کساء هستند^۵. عصمت، لازمه حجیت گفتار و رفتار ایشان و الگویی تمام‌عیار بودن در همه ابعاد زندگی است.

۲. سرور تمام زنان جهان از اولین تا آخرین (سیده نساء العالمین من الأولین و الآخِرین): در حالی که منابع اهل سنت ایشان را عمدتاً «سرور زنان اهل بهشت» یا «سرور زنان مؤمن» می‌دانند، در روایات شیعی، مقام ایشان فراتر از این است. در روایتی از امام صادق (ع) آمده است که حضرت مریم (س) سرور زنان زمان خود بود، اما فاطمه (س) سرور تمام زنان جهان از اولین تا آخرین است^۶. این باور، برتری مطلق ایشان بر تمام زنان عالم، از جمله برترین زنان امت‌های پیشین را نشان می‌دهد.

۳. کوثر و خیر کثیر: مفسران شیعه، سوره کوثر را به طور خاص در شأن حضرت فاطمه (س) می‌دانند. «کوثر» به معنای خیر فراوان است و وجود ایشان، مصداق بارز این خیر کثیر الهی به پیامبر (ص) بود.

که از طریق نسل پاک ایشان، امامت و ولایت در تاریخ اسلام استمرار یافت و اسلام را از خطر نابودی حفظ کرد. برخی از مفسران اهل سنت نیز این وجه را به عنوان یکی از تفاسیر کوثر ذکر کرده^۷ اند.

۴. محدّث^۸ نه بودن؛ یکی از القاب ویژه حضرت زهرا (س) در منابع شیعه، «محدّث^۹ نه» است، به این معنا که فرشتگان الهی با ایشان سخن می‌گفتند. پس از رحلت پیامبر (ص)، جبرئیل بر ایشان نازل می‌شد و برای تسلی دل ایشان، از جایگاه پدر بزرگوارشان و وقایع آینده خبر می‌داد. مجموعه این الهامات توسط امیرالمؤمنین (ع) کتابت شد که به «مصحف فاطمه» مشهور است و نزد ائمه اطهار (ع) محفوظ بوده است^۸.

نتیجه‌گیری

شخصیت حضرت فاطمه زهرا (س) همچون نگینی درخشان بر تارک تاریخ اسلام می‌درخشد. فضائل ایشان، آنچنان که در منابع معتبر شیعه و اهل سنت آمده است، جای هیچ شک و تردیدی در عظمت مقام آن حضرت باقی نمی‌گذارد. اگرچه نگاه شیعه به ابعاد عصمت و ولایت ایشان، عمق بیشتری دارد، اما اشتراکات فراوان در تکریم شخصیت ایشان به عنوان «پاره تن پیامبر» و «سرور زنان بهشت»، می‌تواند محور وحدت و همدلی میان مسلمانان قرار گیرد و سیره عملی آن بانوی بزرگوار، به عنوان یک الگوی کامل انسانی، راهگشای زندگی فردی و اجتماعی همه پویندگان راه حقیقت باشد.

محمد پاکدلیان

پا نویس^{۱۰}ها :

^۱ ر.ک. صحیح البخاری، کتاب فضائل الصحابة، باب مناقب فاطمة عليها السلام. حدیث ۳۷۶۷؛ همچنین صحیح مسلم، کتاب فضائل الصحابة، باب فضائل فاطمة بنت النبی علیها الصلاة والسلام، حدیث ۲۴۴۹.

^۲ ر.ک. صحیح البخاری، کتاب فضائل الصحابة، باب مناقب قرابة رسول الله صلى الله عليه وسلم و مناقب فاطمة عليها السلام، حدیث ۳۷۱۴.

^۳ برای نمونه ر.ک. حاکم نیشابوری، المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۶۷؛ شیخ طوسی، الأمالی، ص ۴۷۶.

^۴ برای نمونه ر.ک. قرطبی، الجامع لأحكام القرآن، ج ۱۹، ص ۱۳۰؛ شیخ طوسی، التبیان فی تفسیر القرآن،

^۵ ر.ک. صحیح مسلم، کتاب فضائل الصحابة، باب فضائل أهل بیت النبی صلی الله علیه وسلم، حدیث ۲۴۲۴؛
شیخ کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۲۸۶.

^۶ ر.ک. شیخ صدوق، علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۸۲؛ همچنین برای دیدگاه اهل سنت درباره برتری حضرت مریم
ر.ک. تفسیر طبری، ذیل آیه ۴۲ سوره آل عمران.

^۷ ر.ک. فخر رازی، مفاتیح الغیب (التفسیر الکبیر)، ذیل تفسیر سوره کوثر؛ علامه طباطبائی، المیزان
فی تفسیر القرآن، ذیل تفسیر سوره کوثر.

^۸ ر.ک. شیخ کلینی، الکافی، کتاب الحجة، باب فيه ذكر الصحيفة و الجفر و الجامعة و مصحف فاطمة
عليها السلام، ج ۱، ص ۲۴۱-۲۳۸.